

जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पातून घरगुती
प्रयोजनासाठीच्या बिगर सिंचन पाणी
आरक्षणाच्या प्रस्तावास मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण २०१२/(३४३/१२)/सिंच्य (धोरण)

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

तारीख: : १६/०२/२०१३

वाचा —

- १) जलसंपदा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १००१/ (१५४/०१/) सिंच्य(धोरण) दिनांक २१ जानेवारी २००३
- २) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ यात सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम दि..२२ एप्रिल, २०११

प्रस्तावना —

१.० शासनाच्या पूर्वीच्या धोरणानुसार, पिण्याच्या पाण्यासहित सर्व प्रकारच्या बिगरसिंचन प्रयोजनासाठी उदा. उद्योग, औष्णिक विद्युत प्रकल्प, अन्य सिंचनेतर संस्था इ., यांना पाणीआरक्षण द्यावयाचे जे प्रस्ताव जलसंपदा विभागाकडे प्राप्त होतात, त्यातील पाण्याचे आरक्षण हे जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पांच्या जलाशयातील उपलब्ध पाणीसाठ्याच्या १५ टक्क्यांपेक्षा कमी असल्यास, त्यास संबंधित मुख्य अभियंता तसेच हे प्रमाण १५ टक्के किंवा १५ ते २५ टक्के असे असल्यास, त्यास मंत्रालयीन आंतर विभागीय सचिवस्तरीय समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती. त्याचप्रमाणे हे प्रमाण २५ टक्के किंवा २५ टक्क्यांपेक्षा जास्त असल्यास, त्यास मा. मंत्रीमंडळाची उपसमिती असलेल्या, मा. मंत्री, जलसंपदा (कृषोपाम वगळून) यांच्या अध्यक्षतेखालील मा. मंत्री उच्चाधिकार समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती.

२.० महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०११ यातील कलम ५ मधील १६(क) नुसार जलसंपत्ती प्रकल्पांमधील पाण्याचे क्षेत्रीय वाटप राज्य मंत्रीमंडळाकडून केले जाईल अशी तरतूद करण्यात आली आहे. त्यानुसार दि. १६ जानेवारी २०१३ रोजी झालेल्या मा. मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे>

शासन निर्णय—

३.० खालील तक्त्यातील रकाना क्र.२ मध्ये नमुद संस्थांना त्यांचे नावासमोर रकाना क्र.५ मध्ये नमुद पाणी आरक्षणास, परिच्छेद ४.० मधील अटीच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/ घरगुती	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१	नळ पाणी पुरवठा योजना,मौ. यड्राव ता. शिरोळ जि.कोल्हापूर	घरगुती	वारणा प्रकल्प	०.३६४९	०
२	दाताळा ग्रामीण पाणी पुरवठा योजना,ता.मोताळा जि.बुलढाणा	घरगुती	नळगंगा प्रकल्प	०.५३१७	८७

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/ घरगुती	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
३	टाकरखेडा ग्रामीण पाणी पुरवठा योजना,ता.नांदुरा जि.बुलढाणा	घरगुती	नळगंगा प्रकल्प	०.२२४५	३७
४	ग्रामपंचायत पिंपळगांव नळ पाणी पुरवठा योजना,ता. दौंड जि.पुणे	घरगुती	खडकवासला प्रकल्प	०.१८३	२०
५	राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम अंतर्गत मालपूर पाणी पुरवठा योजना,ता. शिंदखेडा जि. धुळे	घरगुती	अमरावती म.प्र.	०.४२३	७६.७२

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/ घरगुती	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
६	आयफेल डेव्हलपर्स ऍन्ड रियलटर्स लि.दत्तवाडी (नेरे) सिलीकॉन सिटी ता.मुळशी, जि.पुणे	घरगुती (वाढीव मागणी)	कासारसाई म.प्र	०.८११०३	२०८
७	विटगेन इंडिया प्रा.लि. मु.पो.भांडगांव ता. दौंड जि.पुणे	घरगुती	खडकवासला प्रकल्प/ नविन मुठा उजवा कालवा कि.मी. ७२	०.००४३८	१
८	प्रिस्टाईन डेव्हलपर तर्फे भागीदार सचिन ईश्वर गोयल, बकोरी ता. हवेली जि.पूणे	घरगुती	भिमा नदी (पेरणे गावाजवळ)	०.५५१९	६९
९	भामा आसखेड धरणातून पुणे	घरगुती (वाढीव	भामा आसखेड प्रकल्प	३८.९०	५१५९

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/ घरगुती	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
	म.न.पा.साठी मंजुर पाणी कोटयात वाढ करण्याबाबतचा प्रस्ताव	मागणी)			
१०	श्री भारत सुवालाल देसडला व विजय निवृत्ती गवारे मौ.अंबडवेट ता. मुळशी जि.पुणे	घरगुती	मुळा नदीतून	०.९०९	१३३.७५
११.	भिवंडी निजामपूर शहर महानगरपालिका, ता.भिवंडी, जि. ठाणे	घरगुती (तात्पुरत्या स्वरूपात) ६ वर्षे करिता	भातसा जलाशयाच्या राखीव साठ्यातून	३१.३५४	०

४.० उपरोक्त नमूद प्रस्तावांना खालील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात आली आहे.

१) संस्थेने सिंचन कपातीपोटी, सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च रु.१ लक्ष प्रती हेक्टरप्रमाणे अथवा प्रत्यक्ष करारनामा करतेवेळी लागू असलेला शासनाचा प्रचलित दर यापैकी जो जास्त असेल त्या

दराने, शासनाकडे करारनामा करण्यापूर्वी जमा करण्यात यावा. या पाणी आरक्षणामुळे सिंचन कपातीपोटी प्राप्त झालेला सिंचन पुनःस्थापना खर्चाची रक्कम ही त्याच प्रकल्पाचे सिंचन क्षेत्र पुनःस्थापीत करण्याबाबतच्या योजनेकरिता वापरण्यात यावी. तथापि ग्रामपंचायती आर्थिकदृष्ट्या सक्षम नसल्याने त्यांच्याकडून सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च घेण्यात येऊ नये.

२) घरगुती पाणी वापराकरिता शासनाच्या प्रचलित दराने पाणीपट्टी वसूल करावी.

३) सर्वसाधारणपणे लघु पाटबंधारे प्रकल्पाचे नियोजन हे आठ महिन्यांकरिता असते. यामुळे उन्हाळ्यामध्ये अशा प्रकल्पाचे पाणी आटते (अजीबात पाणी नसते). त्यामुळे अपवादात्मक परिस्थितीत पाणीपुरवठा योजनांस इतर कोणताही पाणी स्रोत उपलब्ध नसल्यास त्यास मंजूरी देण्यात येते. तथापि, अशा मंजूरी दिलेल्या पाणीपुरवठा योजनेस उन्हाळ्यामध्ये पाणी मिळेलच याची शाश्वती देता येत नाही. याकरिता आवश्यक तो साठा संस्थेने करणे गरजेचे आहे.

४) संस्थेची मागणी ही प्रस्तावित नागरी वसाहत उभारण्यासाठी असल्यास संस्थेकडून प्रत्यक्ष लोकवस्ती निर्माण होईपर्यंत संपूर्ण पाणीवापरास औद्योगिक दराने पाणीपट्टी आकारण्यात यावी व लोकवस्ती पूर्णतः निर्माण झाल्यावर घरगुती पाणीवापरासाठी घरगुती दराने व औद्योगिक पाणी वापरासाठी औद्योगिक दराने पाणीपट्टी आकारण्यात यावी.

५) संस्थेने आपत्कालीन परिस्थितीत स्वतःची पर्यायी व्यवस्था करावी. उद्धव ठिकाणी पाण्याअभावी किंवा आपत्कालीन परिस्थितीत संस्थेस पाण्याची गरज भागविण्यासाठी ६० दिवस पाणी पुरेल इतक्या क्षमतेचा साठवण तलाव स्वखर्चाने बांधावा. तसेच या कालावधीत पाणी उपलब्ध नसल्यास जलसंपदा विभागाची कोणतीही जबाबदारी राहणार नाही.

६) बहुतेक पाणी पुरवठा योजना सुरु करण्यास आरंभ काळ (Gestation Period) लागतो. सर्वसाधारणपणे या कालावधीत संस्था करारनामा करण्यास टाळते अथवा संस्थेसोबत बिगरसिंचन करारनामा केला असला तरीही शासनास कोणतीही पाणीपट्टी प्राप्त होत नाही. तथापि संस्थेने पाणी आरक्षण केलेले असल्यामुळे त्यांच्याकडून पाणीवापर होत नसूनही ते इतर अर्जदारांना सुद्धा देणे शक्य होत नाही. यामुळे शासनास मोठ्या महसुलास मुकावे लागते, ही बाब विचारात घेता, अशा पाणी

आरक्षण प्रस्तावास मान्यता देतांना, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई यांनी महाराष्ट्र राज्यासाठी ठोक पाणी प्रशुल्क निकष, भाग ३ मधील परिच्छेद १३.४ (पाच) मध्ये नमूद केल्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल. जलसंपदा विभागाशी करारनामा करतांना बिगर सिंचन पाणी वापरकर्ते अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे टप्प्याटप्प्याने पाणी वापर करण्याचे नियोजन नमूद करू शकतील. अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे पुरवठा सुरु होईपर्यंत वर्षनिहाय खालीलप्रमाणे आकारणी करण्यात येईल.

अ) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या प्रमाणात पाणीवापर असल्यास लागू दराने आकारणी.

ब) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या पाणीवापरापेक्षा + १०% पाणी वापर(अधिक/कमी) झाल्यास, फरकाच्या वापरास दंडनीय दर लागू दराच्या १.५ पट.

क)उर्वरित प्रमाणाकरिता म्हणजे अंतिम नियोजित पाणी वापर वजा टप्प्यानुसार नियोजित पाणी वापराकरिता, बांधिलकी/लेखबद्ध आकार लागू दराच्या ५ टक्के वार्षिक दराने आकारण्यात येईल.

७. संस्थेने सांडपाण्यावर शुध्दीकरण प्रक्रिया करणारी यंत्रणा बसवावी. तसेच या बाबतच्या सविस्तर प्रस्तावाची माहिती जलसंपदा/पर्यावरण विभागास विहित कालावधीत म्हणजेच करारनामा करतेवेळी देणे आवश्यक आहे. अन्यथा पाणी आरक्षण रद्द होईल.

८) संस्थेस प्रथम पाणी वापर करण्यास परवानगीचे इरादापत्र (लेटर ऑफ इंटेन्ट) देण्यात यावे व करारनामा करण्याकरीता ३ महिन्यांची मुदत ठेवावी. करारनामा झाल्यानंतरच प्रत्यक्ष पाणी परवाना दिल्याचे ग्राह्य मानण्यात येईल. संस्थेने सदर करारनामा विहित मुदतीत (३ महिन्यांच्या आत) न केल्यास संस्थेचे पाणी आरक्षण आपोआप रद्द होईल.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २०४/२०१२/व्यय-१२, दिनांक ३/७/२०१२ अनुसार प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०२१६१५२३५८७७२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(य.का. भदाणे)

शासनाचे अवर सचिव

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
३. मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
४. सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव
५. सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई
७. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई
८. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर
९. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर
१०. सचिव, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई
११. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१२. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. सर्व मंत्रालयीन विभाग.

१४. प्रधान सचिव (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१५. प्रधान सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१६. सर्व मुख्य अभियंता व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. सर्व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१८. सर्व उपसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१९. सर्व अवर सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२०. सर्व कक्ष अधिकारी, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२१. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग
२२. सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग
२३. सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग
२४. सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग
२५. निवडनस्ती कार्यासन सिंव्यधोरण